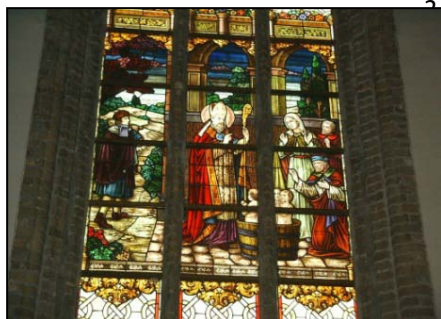

SPOREN VAN HET OORLOGSVERLEDEN

Start aan het dorpsplein.

Links van de hoofdingang naar de kerk werd het oorlogsmonument opgetrokken, opgericht ter ere en nagedachtenis van de burgerlijke en militaire slachtoffers van beide wereldoorlogen. Jaarlijks is er op 11 november aan de voet van de gedenkkapel een korte plechtigheid.

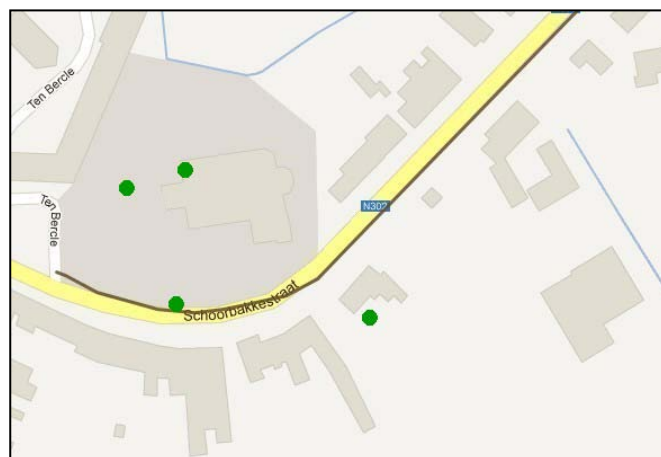

Joseph De Ridder was één van de velen die sneuvelden op het grondgebied van Pervijze tijdens de IJzerslag. Hij was een jongen van Deurne, laatstejaarsstudent notariaat in Leuven. Toen hij op 26 oktober 1914 te Pervijze sneuvelde, was hij 22 jaar. Hij werd begraven op het kerkhof van Pervijze. Na de oorlog werd zijn lichaam niet teruggevonden en daarom hielden zijn ouders eraan hem de laatste eer te

bewijzen door het plaatsen van een glasraam in de heropgebouwde kerk van Pervijze. Dit glasraam is het enige tastbare bewijs van de velen die te Pervijze het leven lieten. Het glasraam is te vinden achteraan in de linkerbeuk.

Na de IJzerslag werden de doden her en der begraven. Op het kerkhof van Pervijze werden 115 Duitsers in een massagraf aan de aarde toevertrouwd. Na de oorlog- in het begin van de jaren '20 – werden ze terug opgegraven en overgebracht naar het Duits militair kerkhof van Esen – Roggeveld. Bij het opdoeken van dit kerkhof in 1936, werden ze nogmaals opgegraven en overgebracht naar de Duitse militaire kerkhoven van Vladslo en Langemark.

Rij de Schoorbakkestraat in.

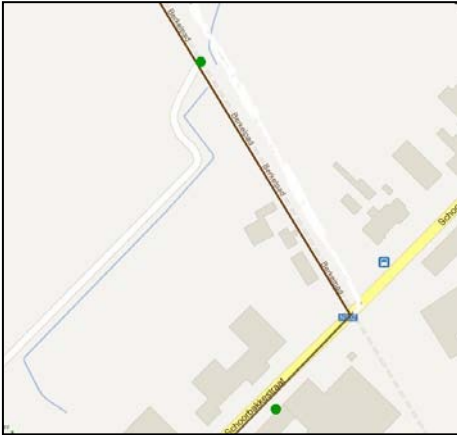

Op de gronden van de hoeve gelegen in Schoorbakkestraat 24, bijna helemaal onttrokken aan het zicht vanop de straat, is een bunker van Belgische origine bewaard gebleven. Dit was een 'all-round' mitrailleurspost gelegen op de eerste Belgische linie van waaruit de vijand in verschillende richtingen onder vuur genomen kon worden.

Enkel de oostzijde bevat geen schietgaten.

Op amper 50 meter van de spoorweg waar het overstroomde gebied begon, namen Elsi Knocker en Mairi Chisholm begin november 1914 na het einde van de IJzerslag, hun intrek in de kelder van de woning van dokter/burgemeester August Constandt.

Met toestemming van de hogere militaire overheid waren ze de enige verpleegsters die zo dicht bij de frontlinie instonden voor de opvang van gewonden. Niet voor niets zijn ze sindsdien gekend als de 'heldinnen van Pervijze'

Sla linksaf aan de oude spoorwegbedding en na 150 meter komt u aan het fietsknooppunt 35. Volg de richting naar knooppunt 22.

Tijdens de laatste dagen van de IJzerslag werd de vlakte tussen de IJzer en de spoorweg Nieuwpoort-Diksmuide, onder water gezet wat de opmars van de Duitsers kon stoppen. De stellingenoorlog begon en het Belgisch leger zou de komende vier jaar hier stand houden.

Nu is de spoorweg omgevormd tot een idyllisch ogend fiets' en wandelpad waar toeristen en plaatselijke bewoners gretig gebruik van maken.

Langs de zogenaamde 'Frontzate' ligt op 800 meter noord van de Schoorbakkestraat het landschapsmonument van Lucas Coeman, een sobere herdenking aan de lokale oorlogsgebeurtenissen. 104 gelijkvormige blokken in grijs beton zijn in een welbepaald patroon in het weiland gelegd. De blokken vormen de getallen 4, 8, 19, 14, 11, 11, 19, 18, getallen die samen de data 4 augustus 1914 en 11 november 1918 vormen, begin- en einddatum van de Eerste Wereldoorlog.

400 meter verder zijn er in het weiland rechts van de Frontzate merkwaardige oneffenheden die het gevolg kunnen zijn van de hevige bombardementen die hier plaatsvonden tijdens de IJzerslag in de tweede helft van oktober 1914. Op de achtergrond de hoeve Clichthove, tijdens de oorlog een Belgische voorpost enkel bereikbaar via houten loopbruggen. Iets verderop richting IJzer lag nog het Berkelhof, een andere vooruitgeschoven Belgische stelling.

Volg het fietspad nog tot aan knooppunt 22 en sla dan rechtsaf richting knooppunt 23.

Na een paar kilometer komt u aan een splitsing, sla linksaf richting Schoorbakke.

Schoorbakkebrug vormt de scheiding met buurgemeente Schore. In oktober 1914 werd hier verwoed slag geleverd voor dit bruggenhoofd dat voor zowel het Belgisch leger als de vijand heel belangrijk was.

Ter herinnering aan de inzet van het 2/22° en 3/33° Liniereregiment werden aan de brugleuning twee gedenkplaten bevestigd. Deze aan de kant van Pervijze is ter ere van het 2/22° Liniereregiment.

Volg net voor de Schoorbakkebrug niet langer de richting naar knooppunt 23 maar sla af naar rechts en volg de IJzer, dit is richting knooppunt 36.

Richting Stuivekenskerke, 500 meter van de Schoorbakkebrug, komt de Beverdijk samen met de IJzer. De Beverdijk slingert zich door het vlakke polderlandschap en zijn loop passeert de vier dorpen Pervijze, Stuivekenskerke, Oostkerke en Lampernisse.

In de verte doemt de kerktoeren van Stuivekenskerke op. Karabiniers en Grenadiers kwamen in stormloop van Pervijze richting Stuivekenskerke en de bocht van Tervate om de Duitsers terug te dringen die er ondertussen in geslaagd waren de IJzer over te steken. Bij het passeren van de Beverdijk, sneuvelde majoor Hendrik D'Oultremont aan het hoofd van zijn troepen.

Iets verder komt u aan een tweesprong, blijf de loop van de IJzer volgen en verlaat het fietsnetwerk.

Bijna halverwege tussen Schoorbakke en Tervate staat de zogenaamde IJzerkapel. Dit witgeschilderd bakstenen kapelletje bedekt met rode dakpannen en met bovenaan een ijzeren kruis, lag tijdens de IJzerslag in het midden van de strijd. Het lag tegen de eerste Duitse linies en vlak voor de overstromde vlakte. Op miraculeuze wijze heeft het de oorlog doorstaan en in 1950 werd er een nieuw Mariabeeldje ingewijd.

In de nacht van 20 op 21 oktober slaagden de Duitsers erin de IJzer over te steken en een bruggenhoofd te bouwen waarna ze mitrailleurposten installeerden in de veroverde hoeven in de Tervatebocht. Op 22 oktober probeerden de Belgen de Duitse opmars te stuiten. De gevechten bij Tervate zouden één van de felste uit de IJzerslag worden. De beslissing van de Duitse legerleiding om een pauze in te laten zou de Duitse opmars beëindigen en de stellingenoorlog inleiden. Tervate bleef voor vier jaar Duits gebied.

Vlaktbij Tervate werd in 1930 het monument ter nagedachtenis van de vele gesneuvelde Grenadiers en hun bevelhebber, majoor D'Oultremont, opgericht. Na de IJzerslag waren de regimenten Grenadiers zodanig uitgedund dat een volledige herschikking ervan zich opdrong. Tevens werden de Grenadiers tijdens het verdere verloop van de oorlog niet meer ingezet in de sectoren van Pervijze en Stuivekenskerke.

Het stille gehucht Tervate bleef na de IJzerslag vier jaar in Duitse handen. Beide oevers van de IJzer waren verbonden met een loopbrug en van daaruit vertrokken nog meerdere passerellen richting Stuivekenskerke-dorp en enkele hoeven die dienden als voorposten.

Volg vanaf de brug de richting naar knooppunt 36

De puinen van de gebouwen van het kasteel van Vicogne (ook Viconia genoemd) deden dienst als voorpost voor de Duitsers. Deze kasteelhoeve was voor de oorlog thuisbasis van de familie Degrave.

De naamsteen aan de huidige ingang van de kasteelhoeve (nu hotel) moet de herinnering aan de oorlogsgebeurtenissen levendig houden.

Vlak voor het dorp bereikt u knooppunt 36, volg nu de richting naar knooppunt 39

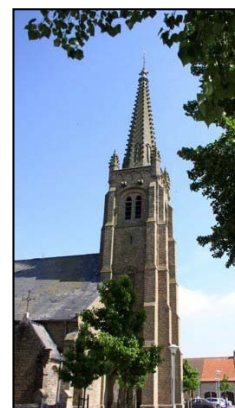
De kerktoren van Stuivekenskerke werd bij de aanvang van de IJzerslag gedynamiteerd door de Belgische Genietroepen om te verhinderen dat ze bij eventuele inname door de Duitsers zou dienen als uitkijkpost. Enkele dagen later was de inname van Stuivekenskerke een feit. De rest van de kerk werd in de loop van de oorlog verder met de grond gelijkgemaakt.

In de ingang van de kerk hangt de gedenkplaat ter gedachtenis aan de gesneuvelde inwoners van Stuivekenskerke.

Aan weerszijden van de ingangspoort van de kerk vinden we de herdenkingsplaten ter herinnering en hulde aan de gesneuvelden van het 8° Linieregiment en de Karabiniers.

Op het kerkhof staat het huldenzerkje ter ere van Henri De Wicke, afkomstig van Kaaskerke. Binnenin de kerk is er ook nog een glasraam ter herinnering aan deze gesneuvelde.

Ongeveer halverwege tussen Stuivekenskerke en Oud-Stuivekenskerke bevindt zich Reigersvliet. Aan de Reigersvliet was de Belgische voorpost 'Grote Wacht Reigersvliet' opgetrokken, die met passerellen verbonden was met de achterliggende linies. In maart 1918 werden hier zware gevechten geleverd die beslissend waren voor het behoud van de voorposten. Op 6 maart vielen de Duitsers de stellingen aan en de Grote Wacht Reigersvliet viel grotendeels in Duitse handen. Versterkingen konden verloren posten heroveren. Op 18 maart kwam er een nieuwe aanval maar de verdedigers konden stand houden en met behulp van de 5° Lansiers kon de grote wachtpost ontzet worden. De naamsteen Reigersvliet werd geplaatst in 1987. Omwille van een betere zichtbaarheid werd ze echter geplaatst aan de driesprong 'De Smis', vlak voor het baantje naar Oud-Stuivekenskerke. In vogelvlucht ligt de IJzer 1,5 km hiervandaan. In die vlakke lagen nog verschillende Duitse voorposten.

Volg vanaf knooppunt 39 de richting naar knooppunt 5

Oud-Stuivekenskerke, ongeveer 2 km van het huidige Stuivekenskerke, is de locatie van de oude dorpskern. Voor de oorlog werd een nieuwe kerk gebouwd dicht bij het kasteel van Vicogne want de bewoner van het kasteel zag op tegen de verplaatsing naar de toen bestaande kerk. Dus financierde hij een nieuwe kerk dicht bij zijn woonplaats. De oude kerk werd met uitzondering van de toren afgebroken.

Na de slag aan de IJzer werd Oud-Stuivekenskerke één van de belangrijkste voorposten van het Belgisch leger. Op minder dan een kilometer lagen Duitse voorposten in kapotgeschoten hoeven, langs de overzijde van de IJzer. Ook de beruchte Dodengang, 'Boyau de la Mort' waar Duitsers en Belgen als het ware het wit in elkaars ogen konden zien, ligt vlakbij.

In de puinen van de oude kerktoeren werd een observatiepost ingericht die gedurende ruime tijd bemand werd door Pater Franciscaner Martial Lekeux. Voorheen had hij ook al een tijdje observatiewerken verricht in de puinen van het station van Pervijze. Ondanks alle gevaar bleef hij gedurende een hele periode de post bemannen en zorgde hij ervoor dat Duitse troepenbewegingen snel en correct werden doorgegeven. Na de oorlog schreef hij hierover onder andere het boek 'Le patelin de Notre Dame'. Dit boek verscheen in 1927.

Keer terug tot knooppunt 5 en volg dan de richting naar knooppunt 4

Even voorbij Oud-Stuivekenskerke kruist de weg het fiets- en wandelpad Nieuwpoort-Diksmuide. Deze plaats van een onschatbaar strategisch belang vanaf oktober 1914. Hier werd een naamsteen geplaatst ter nagedachtenis aan de Slag aan de IJzer die plaatsvond van 18 tot 31 oktober 1914. Van hieruit was het nog geen 2 kilometer tot Kaaskerke en de Dodengang en amper 4 kilometer tot Diksmuide. In de verte doemen de contouren op van de IJzertoren. Kijken we vanaf dit punt achter ons, dan zien we Pervijze, links ligt Stuivekenskerke.

Aan knooppunt 4, volg verder de richting naar knooppunt 3. Steek aan knooppunt 3 de baan over en volg de richting naar Oostkerke.

De hulppost 'Cabaret Lettenburg', zo genoemd omdat er een herberg was, werd opgericht om de gekwetsten op te vangen die kwamen van de voorpost Oud-Stuivekenskerke en de Dodengang. Hier kregen ze de eerste zorgen toegediend met de bedoeling hun toestand te stabiliseren. Daarna werden ze overgebracht naar hulpposten of ziekenhuizen verder van de frontlijn verwijderd.

Ongeveer halverwege tussen Lettenburg en Oostkerke is aan de linkerzijde tegen de spoorweg een Belgische bunker te zien die dienst deed als dubbele mitrailleurspost achter de eerste Belgische linie. Het bereik van de mitrailleurs was breder door de verschillende windrichtingen waarop de schietgaten uitkijken. Het afgebogen dak verminderde de raakoppervlakte voor de vijand.

Bij het dorpsplein van Oostkerke, rij naar rechts tot aan de hoek van het plein en de straat

Op het Sint Veerleplein te Oostkerke werd het monument ter nagedachtenis van de burgerlijke en militaire oorlogsslachtoffers van Oostkerke opgericht. Er werd geopteerd voor een kapel waar binnenin de slachtoffers afgebeeld worden op grote foto's terwijl er buiten aan weerszijde nog gedenkplaten werden bevestigd.

Ga terug naar het kruispunt waar u net vandaan komt en steek de brug over. 50 meter verder is links de toegang tot het kerkhof

Op het kerkhof werd Gustave Prévost begraven. Hij was soldaat bij het 3e Jagers te Voet en afkomstig van Pecq. Hij sneuvelde te Oostkerke op 30 november 1914. Hij is de enige gesneuvelde die na gevallen te zijn te Oostkerke, er ook begraven bleef na de oorlog. Alle andere oorlogsgraven werden overgebracht naar de militaire kerkhoven in de buurt (Steenkerke, Adinkerke, De Panne) of naar de gemeentelijke begraafplaatsen van waar de gesneuvelden afkomstig waren. Er zijn 319 soldaten bekend die sneuvelde op het grondgebied van Oostkerke.

Verlaat het kerkhof en volg verder de Cayennestraat rechtdoor, bij een T-splitsing rechtsaf tot knooppunt 47, vanaf hier richting knooppunt 23 volgen.

Volg bij knooppunt 23 de richting naar knooppunt 46

In de schaduw van de kerk van Lampernisse staat het grafzerk van Pieter Winten die sneuvelde op 1 december 1914. Tezelfdertijd vielen in dezelfde omstandigheden nog een andere Belgische soldaat, 2 burgers van Lampernisse en 43 Fransen van het 23^e bataljon Alpijnse Jagers. Met honderden gingen ze de nacht doorbrengen in de kerk maar tijdens een bombardement in het holst van de nacht werd die getroffen door meerdere zware obussen. Daardoor stortte de kerk gedeeltelijk in en werden velen bedolven door de brokstukken. De 45 gesneuvelde militairen werden 's anderendaags begraven in een massagraf net naast de ingang van de kerk.

Dit massagraf is na de oorlog of misschien nog tijdens de oorlog verdwenen en het is niet helemaal duidelijk wat er gebeurde met de stoffelijke resten. Mogelijk werden ze overgebracht naar het Frans militair kerkhof te Kemmel en er begraven als onbekende soldaten. Alleen Pieter Winten rust nu nog te Lampernisse.

Aangekomen bij knooppunt 46 net voorbij 'Zannekin',

volg verder de richting naar knooppunt 34

Waar het fietsnet een scherpe bocht naar links maakt staat rechts bij de zogenaamde Molenbrug een naamsteen die moet herinneren aan de chirurgische post Sint Jansmolen. Deze post was afhankelijk van het hospitaal l'Océan te De Panne en niet verder dan 1 km gelegen van de eerste loopgravenlinies.

Vanaf 1916 werd deze post te Lampernisse opgetrokken. De kern ervan bestond uit vier vrachtwagens, onderling verbonden door een grote tent, elektrisch verwarmd en voorzien van een complete medische uitrusting. In een vijfde wagen werd geopereerd. De gewonden konden af- en aan gevoed worden via het kanalennet.

Volg bij knooppunt 34 de richting naar knooppunt 35

Kort voor het bereiken van het gehucht Rousdamme – deels grondgebied Pervijze, deels grondgebied Avekapelle – staan er twee bunkers van Belgische makelij. Beide bunkers liggen 2 km ten westen van 2 identieke bunkers die te vinden zijn ten noorden van Scheewege en ongeveer 5,5 km ten zuidwesten van de IJzer. Aan de

achterzijde zijn er twee uitspringende delen. Hierin zitten twee deuropeningen zodat de uitspringende muren de ingangen beschermen. Deze bunkers behoorden tot de tweede Belgische achterliggende linie.

Achteraan het zogenaamde kastanjeplein aan het einde van het Sinte Katharina-kapellepad, staat de observatietoren waarvan het onderste deel teruggaat tot de Eerste Wereldoorlog. Het bovenste deel werd tijdens de Tweede Wereldoorlog door de Duitsers bijgebouwd. De toren werd opgetrokken op de plaats waar voor de oorlog de oude pastorie stond. Na de oorlog werden op het plein voor de toren noodbarakken gebouwd die dienden als school en kerk.

Tegen de straat staat een naamsteen ter herinnering aan die observatiepost.